

17)

EIDESSTATTLICHE ERKLÄRUNG

Frau Ernő HÁMOR g. Erzsébet FENDRICH
geb. in Mezőkászony am 19. IX. 1910
derzeit wohnhaft in Budapest XIII.,
Rajk László u. 22.,

belehrt über die Bedeutung, Rechtserheblichkeit einer eidesstattlichen Erklärung und über die strafrechtlichen Folgen im Falle einer Verletzung der Wahrheitspflicht versichere hiermit an Eides Statt wie folgt:

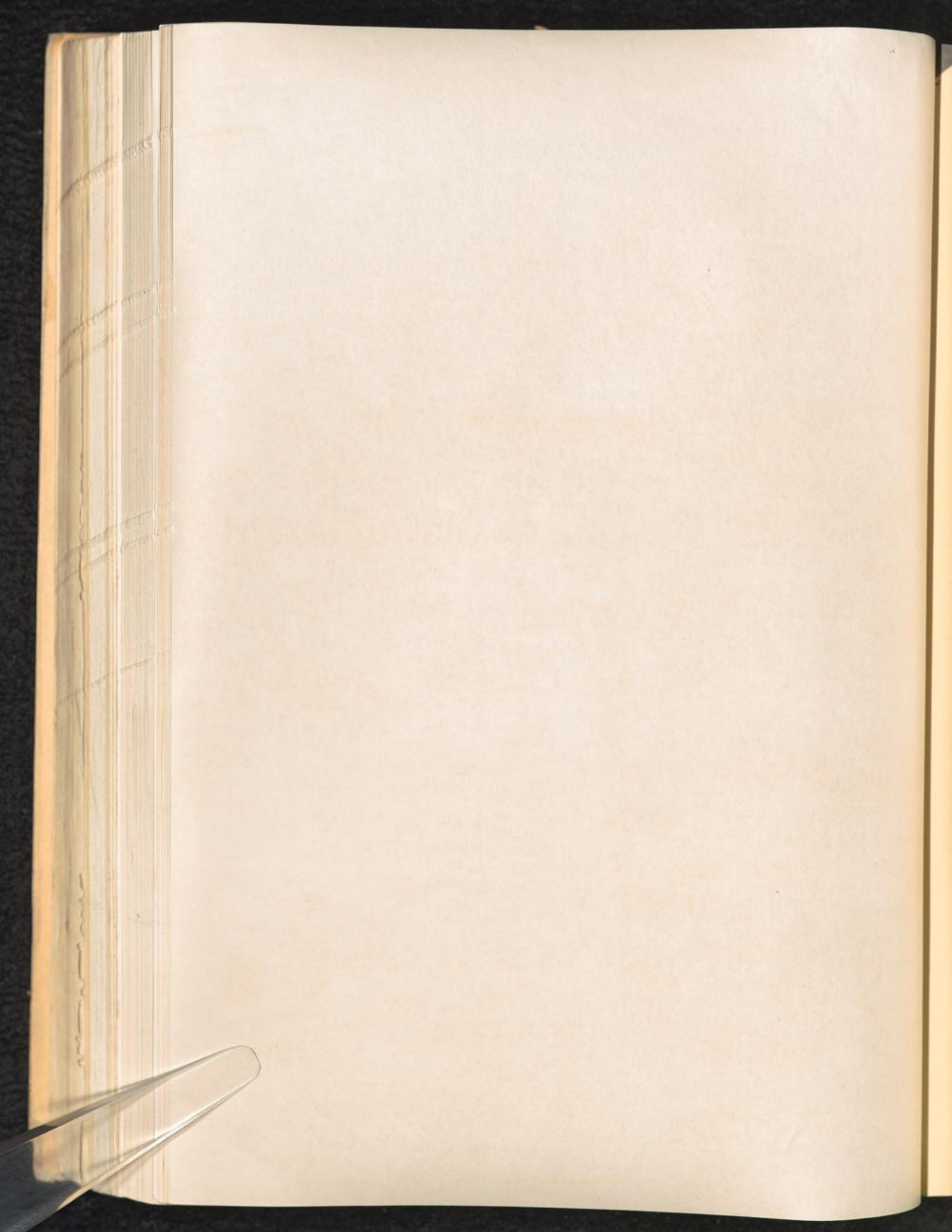
Das Komitee der Nazi-Verfolgten hat mir den am 27. Juni 1969 gefällten Beschluss des Kammergerichts, Berlin, Zahl 18 W 2492.67 /141 WGK/ 9 WGA/Ung. 6418.59 /624.62/; 18 W 2493.67 /141 WGK/ 9 WGA/Ung. 6416.59 /598.62/ zur Einsichtnahme übermittelt, worin u. a. von den Geschehnissen des Jahres 1944 im Ghetto zu MUNKÁCS Erwähnung getan wird.

In Anbetracht dessen, dass ich zum erwähnten Zeitpunkt samt Familie ebenfalls in Munkács lebte, halte ich es für notwendig zu erklären, dass die im Zusammenhang mit den Vorkommnissen im Munkács'er Ghetto niedergelegten gerichtlichen Feststellungen den Tatsachen nicht entsprechen. Deshalb erachte ich es für angebracht, zwecks Bekanntmachung des wahren Sachverhaltes folgendes zu erklären:

Ich wohnte mit meinem Gatten seit 1941 in Munkács, wo er sich mit Chemikalien beschäftigte. Ausser meinem Manne hatte ich auch zwei Kinder, die später mit mir zusammen ins Ghetto kamen, zu gleicher Zeit mit mir nach Auschwitz deportiert und dort getötet wurden. Mein Gatte wurde schon früher zum Arbeitsdienst einberufen, wo er auch starb.

Im Zusammenhang mit der Ghettoisierung in Munkács und den Geschehnissen im Ghetto trage ich folgendes vor:

In der zweiten Aprilhälfte des Jahres 1944 erschienen Plakate an den Wänden, auf welchen der örtliche Judenrat unter Berufung auf den Befehl der deutschen Kommandantur mitteilte, dass die Juden das in einem gewissen Stadtteil bezeichnete Ghetto beziehen müssen. Die Juden der Ortschaft haben diesem Befehl - natürlich angstvoll - Genüge geleistet, weil sie dachten, wenn sie diesem Aufruf nachkommen, sie vielleicht zur Arbeit befördert werden, wodurch ihr Leben gerettet werden könnte. Es haben sich nämlich schon damals solche Gerüchte im Kreise der Munkács'er Juden verbreitet, wonach ähnlich wie im Auslande, auch die ungarischen Behörden sich genötigt sehen werden, auf deutschen Befehl die Deportierung durchzuführen. Deshalb hat sich auch das Munkács'er Judentum nach der deutschen Besetzung darauf vorbe-

reitet, im Falle der gefürchteten Deportierung gewisse Wert-
sachen mit sich zu nehmen, die leicht versteckbar und verwert-
bar sind. Deshalb haben auch wir so gehandelt.

Nach Erscheinen der oberwähnten Kundmachung haben wir unsere
Sachen eingepackt, die in unserem Besitz befindlichen Wert-
sachen teilweise in den Paketen versteckt, teilweise in die
Schulterwatte unserer Kleider, in Büstenhalter eingenäht. Da
die Deutschen und ihre dortigen Söldlinge das Gerücht verbrei-
teten, dass wir auch im Winter arbeiten müssen, haben wir auch
unsere Pelze mitgenommen.

Nach solchen Vorbereitungen sind wir in die im Ghetto zugewie-
senen Zimmer übersiedelt, wo wir wegen der vielen Pakete ziem-
lich zusammengepfercht waren.

Meiner Erinnerung nach waren wir ungefähr 3-4 Wochen lang im
Ghetto. Unsere Verköstigung war sehr schlecht und die deutschen
Volksbündler, manchmal auch die Gendarmen, haben hauptsächlich
die Männer insultiert, es ist sogar vorgekommen, dass einige
von unseren Schicksalsgefährten solche Schläge bekommen haben,
dass sie ~~in~~ ihren Verletzungen noch im Ghetto erlagen.

Bei einer Gelegenheit wurde uns seitens der im Ghetto weilenden
Vertreter des Judenrates mitgeteilt, dass Juwelen und Edelmet-
alle nicht behalten werden können, sondern abgegeben werden
müssen. Später sind Gendarmen in unserer Wohnstätte im Ghetto
erschienen und haben uns aufgefordert, unsere Juwelen auf den
Tisch zu legen. In Anbetracht dessen, dass wir ausser den be-
reits früher versteckten Juwelen auch über Silbergegenstände
grösseren Umfanges verfügten, haben wir diese aus Angst, dass
sie bei uns sowieso entdeckt werden, den Gendarmen übergeben.
Die Gendarmen haben uns bedroht, dass im Falle sie später doch
Juwelen bei uns fänden, wir schwer bestraft werden. Nach die-
ser Drohung haben sie sich entfernt, ohne eine Leibesvisitation
vorzunehmen.

Vor unserer Deportierung nach Auschwitz wurden wir in die Zie-
gelei von Munkács überliefert, wo seitens der deutschen Volks-
bündler unseren Schicksalsgefährten gegenüber viele Grausam-
keiten verübt wurden, Leibesvisitationen hat man aber auch hier
nicht vorgenommen.

Wenn ich mich recht erinnere, erfolgte unsere Deportation ge-
gen Ende Mai 1944. Die Verladung in die Waggons wurde an den
entlegenen Geleisen des Munkácser Bahnhofes vorgenommen und
wir konnten alle unsere Pakete und Rucksäcke samt den versteck-
ten Juwelen mitnehmen. Die Waggonverladung wurde durch die
deutsche SS kontrolliert. Wir kamen nach einer dreitägigen
Fahrt in Auschwitz an und ich konnte beobachten, dass in Kassa
die Zugbegleitung durch die deutsche SS übernommen wurde.

Nach unserer Ankunft in Auschwitz mussten wir unser Gepäck im
Waggon lassen und stiegen nur in den angehabten Kleidern und
Mänteln aus.

Mein Söhnchen wurde dort sofort von mir getrennt, mein Töchterchen konnte mit mir bleiben, wurde aber später scharlachkrank und deshalb - wie ich später erfuhr - in die Gaskammer gebracht. Die Befreiung hat mich in Bergen-Belsen erreicht und so bin ich von dort entkommen.

Ich erkläre, dass bezüglich der Geschehnisse im Ghetto von Munkács auch die folgende Person eine Zeugenerklärung abgeben könnte: Frau György VERECKEI, Budapest XIII., Pozsonyi út 20.

Ich bin geneigt, meine obige, den Tatsachen entsprechende Aussage vor jedweder ungarischen oder westdeutschen Behörde oder vor jedwedem Gericht zu wiederholen.

Budapest, den 5.12.1969

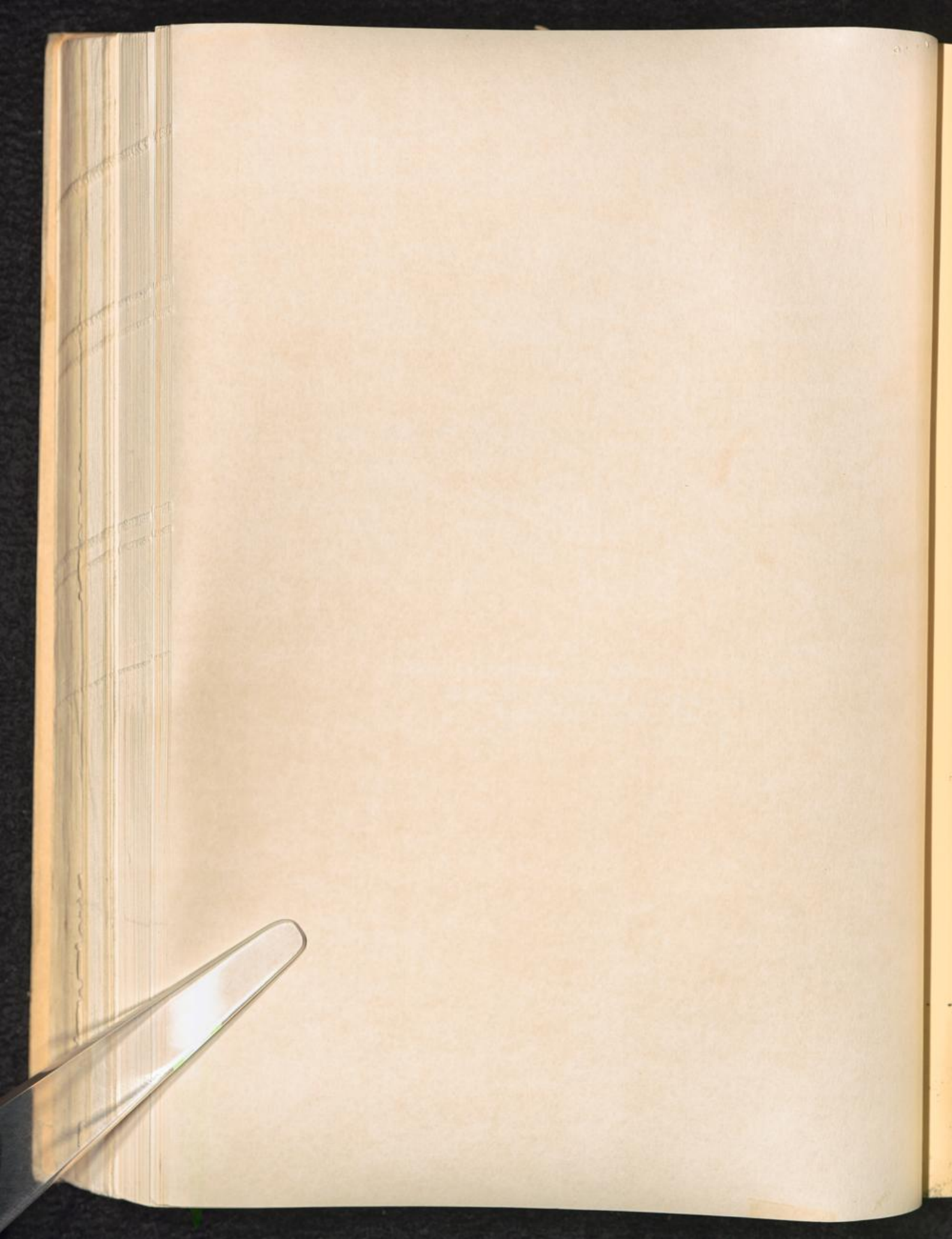
Frau Elisabeth HÁMOR m.p.
geb.FENDRICH

Pers.Ausw.Nr.: AU-III 714147.

Für die Richtigkeit der Übersetzung:

ALLGEMEINE WERTVERKEHRS-BANK
AKTIENGESELLSCHAFT

[Handwritten signature] *[Handwritten signature]*

25

E I D E S S T A T T L I C H E E R K L Ä E R U N G

Ich

H á m o r E r n ő n é
szül. Fendrich Erzsébet
geboren am 19. September 1910
in Mezőkaszony
derzeit wohnhaft in
Budapest, XIII.,
Rajk László utca 22.

belehrt über die Bedeutung, Rechtserheblichkeit einer eidesstattlichen Erklärung und über die strafrechtlichen Folgen im Falle einer Verletzung der Wahrheitspflicht versichere hiermit an eidesstatt wie folgt:

▲ Nácizmus Üldözötteinek Bizottsága áttanulmányozás végett megküldötte hozzám a Berliini Kammergericht 18 számú Tanácsának 18 W 2492.67/ /141 WGK/ 9 WGA/Ung. 6418.59 /624.62/ ; 18 W 2493.67/ /141 WGK/ 9 WGA/Ung. 6416.59 /598.62/ számú 1969 június 27-én hozott döntését, amelyben többek között szó esik a munkácsi gettóban 1944 évben történekről is.

Figyelemmel arra, hogy az említett időpontban családommal együtt én is Munkácson éltem, szükségesnek tartom kijelenteni, hogy a munkácsi gettóban történekről kapcsolatos bírósági megállapítások a tényeknek nem felelnek meg. Ezért szükségesnek tartom az anyagi igazság megismerése céljából az alábbiakat kijelenteni:

Munkácson 1941 év óta laktam férjemmel, aki vegyi árukkal foglalkozott. Férjemen kívül két gyermekem is volt, akik a későbbiek során velem együtt a gettóba kerültek, őket velem együtt ugyanazon időpontban Auschwitzba deportálták és ott megölték. Férjemet még korábban munkaszolgálatra hívták be és ott halt meg.

▲ munkácsi gettósítással és a gettóban történekről kapcsolatban előadom a következőket:

1944 április második felében plakátok jelentek meg a falakon, amelyben a helybeli Zsidó Tanács, hivatkozva a német parancsnokság utasítására, közölte, hogy a zsidóknak a város bizonyos részében kije-

Budapest, 1969. december 5.

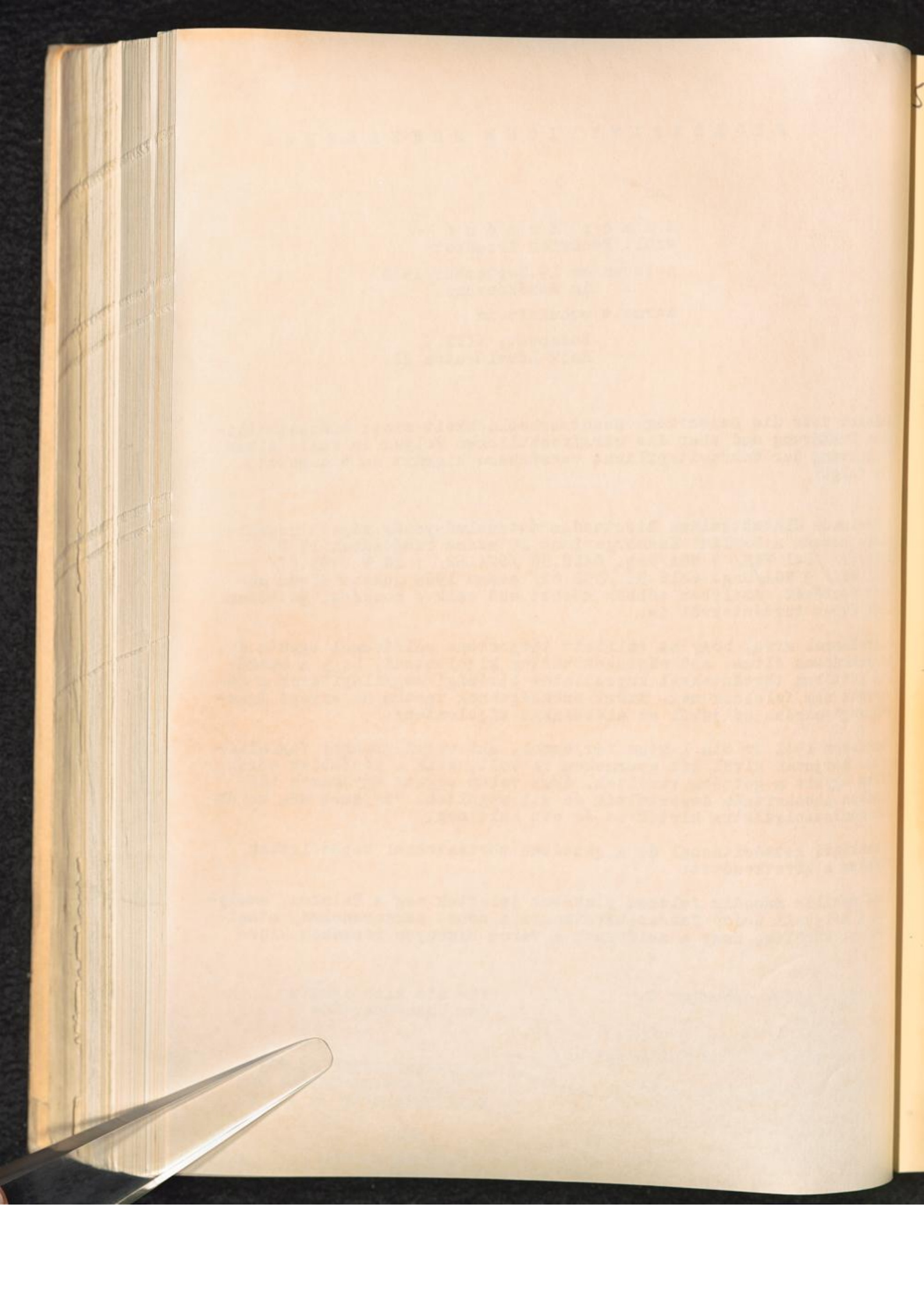
Für die Richtigkeit
der Unterschrift: /.

Hámor Ernőné sz. Fendrich Erzsébet
/Hámor Ernőné sz. Fendrich Erzsébet/

Personalausweisnummer: AU-III.714147

LANDESORGANISATION FÜR
INTERESSENVERTRETUNG DER
NAZIVERFOLGTEN IN UNGARN

Johann Szónyi /
Sekretär

lőlt gettóba kell vonulni. A felhívásnak velem együtt a helybeli zsidóság - természetesen félelem közepette - de eleget tett, mert úgy gondolták, ha ezen felhívásnak eleget tesznek, talán munkára viszik őket és életüket megmenthetik. Ugyanis már akkor voltak olyan hírek a munkácsi zsidóság körében forgalomban, hogy a külföldi zsidósághoz hasonlóan német parancsra a magyar hatóságok is kénytelenek lesznek a deportálást végrehajtani. Ezért a német megszállást követően a munkácsi zsidóság is felkészült arra, hogy ha netalán deportálásra kerülnének, bizonyos értéktárgyakat vigyenek magukkal, amelyek könnyen elrejtethetők és értékesíthetők. Ezért mi is így cselekedtünk.

A fentemlitett hirdetés megjelenése után ingóságainkat becsomagoltuk, a birtokunkban lévő értéktárgyakat részben a csomagokban elrejtettük, részben ruháink vállpárnájába, melltartókba belevarrattuk. Tekintettel arra, hogy a németek és ottani bérenceik azt a hirt terjesztették, hogy télen is kell munkát végezniük, bundát is vittünk magunkkal.

Ilyen felkészülés után költöztünk át a gettóban kijelölt szobákba, ahol a sok csomag miatt bizony eléggé szorosan voltunk.

Emlékezetem szerint körülbelül 3-4 hétig voltunk a gettóban. Élelmezésünk nagyon rossz volt és a volksbundisták, néha a csendőrök is főleg a férfiakat bántalmazták, sőt előfordult, hogy sorstársaink közül egyesek olyan verést kaptak, hogy sérüléseikbe még a gettóban belehaltak.

Egy alkalommal a Zsidó Tanács gettóban lévő képviselői kihirdették előttünk, miszerint ékszertárgyakat és nemesfémeket nem lehet megtartani, hanem azokat le kell adni. Később megjelentek csendőrök a gettóbeli lakóhelyünkön és felszólítottak bennünket, hogy ékszertárgyainkat az asztalra rakjuk le. Tekintettel arra, hogy a már korábban elrejtett ékszereken kívül nagyobb terjedelmű ezüsttárgyakkal is rendelkezünk, félve, hogy azt ugyanis felfedezik nálunk, átadtuk azokat a csendőröknek. A csendőrök megfenyegettek bennünket, hogy amennyiben később mégis felfedeznének nálunk ékszereket, azért súlyos büntetést kapunk. E fenyegetés után eltávoztak, anélkül, hogy személyi motozást végeztek volna.

Auschwitzba történt deportálásunk előtt átszállítottak bennünket a munkácsi téglagyárba, ahol a volksbundisták részéről számos kegyetlenkedés történt sorstársainkkal szemben, azonban személyi motozásra itt sem került sor.

Ha helyesen emlékezem, 1944 május vége felé került sor auschwitzi deportálásunkra. A vagonbarakás a munkácsi pályaudvar félreeső vá-

Budapest, 1969. december 5.

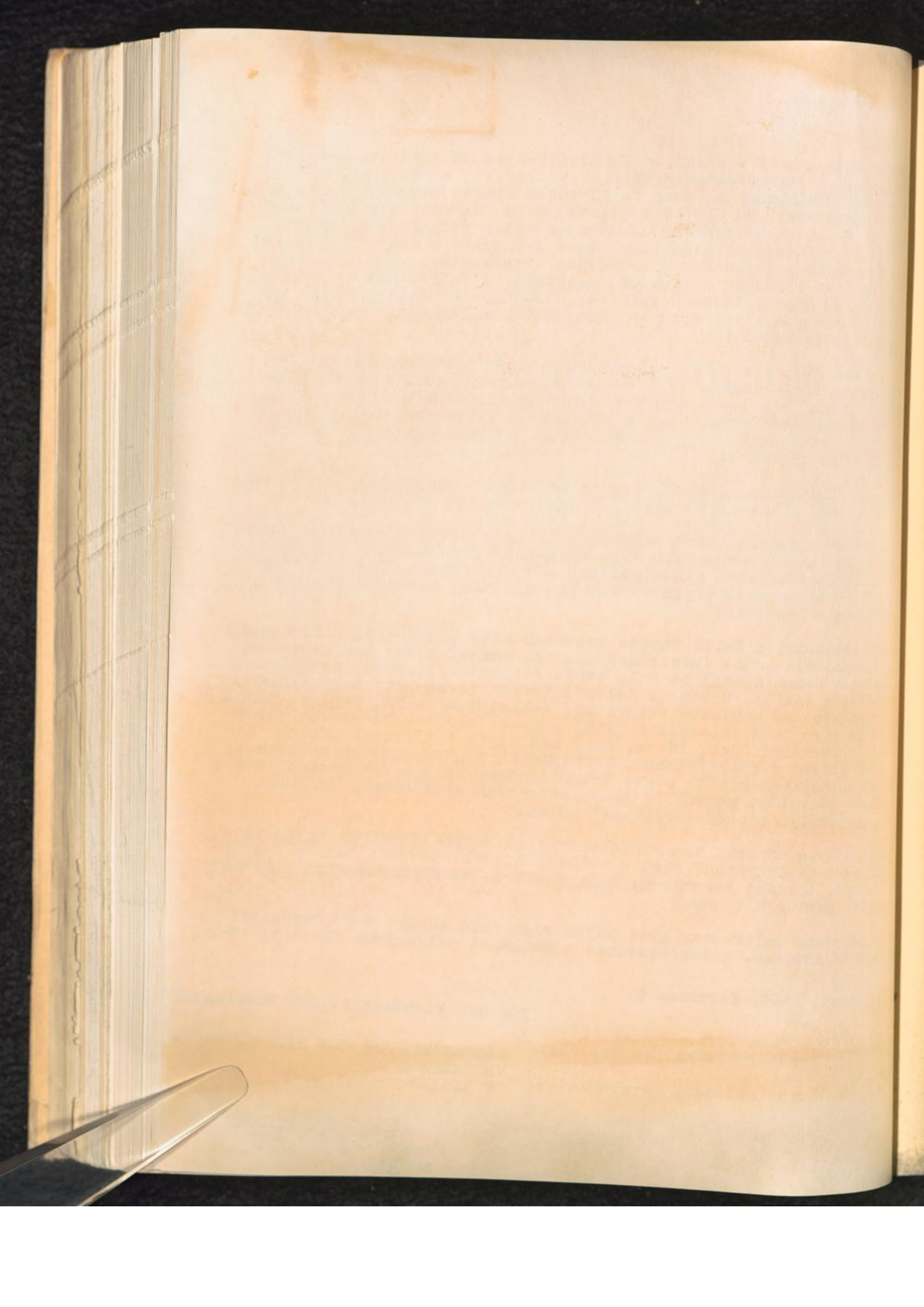
Hámor Ernőné sz. Fendrich Erzsébet
/ Hámor Ernőné sz. Fendrich Erzsébet /

Personalausweisnummer: AU-III 714147

Für die Richtigkeit der Unterschrift

LANDESORGANISATION FÜR INTERESSEN
VERTRETUNG DER NAZIVERFOLGTE
IN UNGARN

/Johann Szónyi/
Sekretär

gányain történt és összes csomagjainkat és hátizsákjainkat magunkkal tudtuk vinni az elrejtett ékszerekkel együtt. A vagonbarakodást a német SS ellenőrizte. Három napos utazás után érkeztünk Auschwitzba és megfigyeltem, hogy Kassán a szerelvény kíséretét a német SS vette át.

Auschwitzba történt megérkezésünk után csomagjainkat a vagonban kellett hagyni és csak a rajtunk lévő kabátban és ruhában mentünk.

Kisfiamat ott rögtön elválasztották tőlem, kisleányom velem maradt, azonban később scharlachos lett és ezért - mint később megtudtam - a gázkamrába vitték. A felszabadulást Bergen-Belsenben értem meg és ott szabadultam fel.

Kijelentem, hogy a munkácsi gettóban történetekre vonatkozólag még a következő személy tudna tanuvallomást tenni: Vereckei Györgyné, Budapest, XIII., Pozsonyi ut 20.

Fenti, a tényeknek megfelelő vallomásomat hajlandó vagyok bármely magyar vagy nyugatnémet hatóság vagy bíróság előtt megismételni.

Budapest, 1969. december 5.

Für die Richtigkeit
der Unterschrift:

Hámor Ernőné sz. Fendrich Erzsébet
/Hámor Ernőné sz. Fendrich Erzsébet/

Personalausweisnummer: AU-III.714147

LANDESORGANISATION FÜR
INTERESSENVERTRETUNG DER
NAZIVERFOLGTEN IN UNGARN

/Johann Szónyi /
Sekretär

